

Тернопільська обласна рада
Департамент освіти і науки Тернопільської обласної військової
адміністрації
Фаховий коледж Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної
академії
ім. Тараса Шевченка

Циклова комісія педагогіки, психології та методик навчання

ЗАТВЕРДЖУЮ

Заступник директора
з навчальної роботи

 Павло ЯЛОВСЬКИЙ
«01» вересня 2025 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Основи інклюзивної освіти

Освітньо-професійний ступінь **фаховий молодший бакалавр**
Галузь знань **А Освіта**
Спеціальність Спеціальністю **A2 Дошкільна освіта**
Освітньо-професійна програма **Дошкільна освіта**

Кременець – 2025

Терпелюк В. В. Основи інклюзивної освіти: робоча програма навчальної дисципліни для здобувачів фахової передвищої освіти з галузі знань А Освіта за Спеціальністю А2 Дошкільна освіта. Кременець, 2025. 13 с.

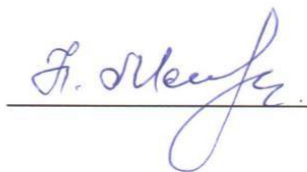
Розробник:

Терпелюк Володимир Володимирович – доцент кафедри психології і соціальної роботи, викладач циклової комісії педагогіки, психології та методик навчання Фахового коледжу КОГПА ім. Тараса Шевченка.

Робоча програма затверджена на засіданні циклової комісії педагогіки, психології та методик навчання

Протокол від «01» жовтня 2025р. № 1

Голова циклової комісії

Надія САБРАН

1. Вступ

Інклюзивна освіта — це підхід, що ґрунтується на визнанні та повазі до розмаїття учнів, створенні сприятливого навчального середовища для кожного та забезпеченні рівних можливостей для всіх здобувачів освіти, незалежно від їхніх фізичних, психологічних, соціальних або культурних особливостей.

Програма "Основи інклюзивної освіти" покликана ознайомити здобувачів фахової передвищої освіти з основними принципами, методами та практиками інклюзії в освітньому процесі. Вона надає теоретичні знання і практичні навички, необхідні для організації інклюзивного навчального середовища, врахування індивідуальних потреб кожного учня, підтримки їхнього розвитку та забезпечення активної участі в освітньому процесі.

Ця програма також сприятиме формуванню позитивного ставлення до різноманітності та розвитку емпатії, толерантності, а також професійної готовності майбутніх фахівців працювати в умовах інклюзії. Завдяки цьому, здобувачі зможуть не лише ефективно працювати з учнями з особливими освітніми потребами, а й сприяти створенню більш справедливого та рівноправного суспільства.

Звернення до теми професійної підготовки вихователя пояснюється вимогою часу, тому що розвиток педагогічної освіти України в європейському контексті потребує посилення уваги до якості підготовки майбутніх фахівців, які б відповідали потребам Нової української школи, потребам суспільства.

Програма вивчення навчальної дисципліни «Основи інклюзивної освіти» складена для навчання здобувачів освітньо-професійного ступеня «фаховий молодший бакалавр» відповідно до освітньо-професійної програми Дошкільна освіта з галузі знань А Освіта за спеціальністю А2 Дошкільна освіта.

2. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітньо-професійний ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
		Денна форма здобуття освіти
Кількість кредитів ECTS– 2	Галузь знань А Освіта	Нормативна
Змістові модулі – 2	Спеціальність А2 Дошкільна освіта	Рік підготовки:
Загальна кількість годин – 60		1-й
		Семестр
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійна робота здобувача освіти – 1	Освітньо-професійна програма Дошкільна освіта	Лекції
		22год.
		Практичні, семінарські
	Освітньо-професійний ступінь: фаховий молодший бакалавр	12 год.
		Самостійна робота
		26 год.
		Вид контролю: Залік – 2-й семестр

Примітка. Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить 67% / 33%.

3. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Основи інклюзивної освіти» є формування у здобувачів фахової передвищої освіти знань, умінь та навичок, необхідних для створення інклюзивного навчального середовища, що враховує індивідуальні потреби кожного учня, забезпечує рівні освітні можливості та сприяє інтеграції учнів з особливими освітніми потребами в загальноосвітній простір.

Основні завдання курсу:

1. **Ознайомлення з теоретичними засадами інклюзивної освіти:** Надати здобувачам фахової передвищої освіти знання про основні поняття, принципи та підходи інклюзивної освіти, а також ознайомити з міжнародними та національними стандартами та нормативно-правовою базою у цій сфері.

2. **Розвиток навичок ідентифікації та оцінки освітніх потреб:** Навчити здобувачів фахової передвищої освіти визначати особливі освітні потреби учнів, розробляти індивідуальні освітні плани та оцінювати результати навчання у контексті інклюзивного підходу.

3. **Формування практичних навичок створення інклюзивного середовища:** Забезпечити здобувачів фахової передвищої освіти знаннями методів та стратегій для адаптації навчального процесу, матеріалів та ресурсів, що сприятимуть залученню та активній участі всіх учнів у навчанні.

4. **Підготовка до ефективної комунікації та співпраці:** Розвивати у здобувачів фахової передвищої освіти уміння співпрацювати з батьками, колегами та іншими фахівцями для забезпечення комплексної підтримки учнів з особливими потребами, а також навички ефективної комунікації в інклюзивному середовищі.

5. **Сприяння формуванню толерантності та емпатії:** Виховувати у здобувачів фахової передвищої освіти позитивне ставлення до розмаїття, розвивати емпатію та розуміння важливості підтримки всіх учнів, незалежно від їхніх індивідуальних особливостей, для створення гармонійного та справедливого суспільства.

У результаті вивчення навчальної дисципліни у здобувачів фахової передвищої освіти повинні бути сформовані такі **компетентності**:

ЗК5 Здатність до міжособистісної взаємодії.

ЗК6 Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК7 Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

СК1 Здатність до формування наскрізних умінь у дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку: виявляти творчість та ініціативність, керувати емоціями, висловлювати та обґрунтовувати власну думку, критично мислити, ухвалювати рішення, розв'язувати проблеми та співпрацювати в колективі.

СК2 Здатність до фізичного розвитку дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку, формування життєво необхідних умінь та навичок, рухового досвіду та розвитку фізичних якостей.

СК3 Здатність до формування в дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку навичок безпечної поведінки в довкіллі, навичок орієнтування на сталий розвиток.

СК13 Здатність до організації освітнього процесу з урахуванням індивідуальних фізичних і психічних можливостей дітей в найбільш оптимальних для них формах.

Програмні результати навчання

Нормативний зміст вивчення здобувачами фахової передвищої освіти навчальної дисципліни «Основи інклюзивної освіти» сформульований у таких **програмних результатах навчання:**

РН2 Планувати та організовувати освітній процес у закладі дошкільної освіти з урахуванням принципів здоров'язбереження, особистісно-зорієнтованого підходу, суб'єкт-суб'єктної взаємодії.

РН4 Окреслювати завдання, форми взаємодії «родина – заклад дошкільної освіти – початкова школа» та їх реалізації в умовах закладу дошкільної освіти.

РН7 Передбачати та оцінювати результати власної діяльності з урахуванням закономірностей освітнього процесу закладу дошкільної освіти.

РН8 Визначати концептуальні засади, принципи, мету, завдання, зміст, організаційні форми, методи і засоби, що використовуються в роботі з дітьми дошкільного (раннього та передшкільного) віку.

РН9 Визначати завдання, зміст специфічно дитячих видів діяльності (предметно-практичної, ігрової, пізнавальної) та організовувати їх відповідно до освітніх програм.

РН10 Організовувати умови безпечного середовища у природному, предметному та соціальному оточенні в процесі організації різних видів діяльності дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку.

РН11 Мати навички збереження та зміцнення психічного, фізичного та соціального здоров'я, попередження та протидії булінгу, формування навичок здорового способу життя у дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку.

РН14 Формувати компетентності у просторі освітніх напрямів роботи закладу дошкільної освіти через організацію самостійної творчої діяльності (ігрової, художньо-естетичної) дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку.

РН16 Володіти методиками та технологіями зони актуального та ближнього розвитку дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку різного рівня розвитку.

4. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Інклюзивна освіта як модель соціального устрою

Тема 1. Інклюзія – стратегія міжнародного законодавства.

Історичне підґрунтя інклюзивної освіти. Історія спеціальної освіти й інклюзії. Соціальна та медична моделі порушень. Визначення понять «інклюзія», «інтеграція», «порушення психофізичного розвитку», «особливі потреби» та ін. Категоріальність дітей з особливими потребами. Основні принципи інклюзивної освіти. Міжнародна політика і законодавча база інклюзивної освіти. Саламанкська декларація та документи ООН і ЮНЕСКО.

Інклюзивна освіта як модель соціального устрою: генезис, понятійно-термінологічні визначення та основні принципи.

Інклюзія – стратегія міжнародного законодавства.

Українське освітнє законодавство та нормативно-правові акти в галузі спеціальної й інклюзивної освіти .

Тема 2. Спеціальна освіта в Україні та модернізація освітньої галузі.

Система освіти в Україні. Державний стандарт початкової загальної та базової середньої освіти. Мета і головні компоненти Концепції Нової української школи. Класифікація порушень психофізичного розвитку у дітей. Освітні закони України. Сучасна освітня нормативно-правова база. Характеристика спеціальної освіти в Україні (вертикальна й горизонтальна структура; спеціальні дошкільні та загальноосвітні шкільні заклади, навчально-реабілітаційні та оздоровчі багатопрофільні центри і т. ін.).

Особливості впровадження інклюзивного навчання в Україні, ресурсні можливості спеціальної освіти. Розгляд і обговорення окремих найпоширеніших контroversійних питань у навчанні дітей з особливими потребами.

Змістовий модуль 2. Передумови для забезпечення успішної інклюзії

Тема 3. Педагоги як провідники змін.

Роль батьків у впровадженні інклюзивної освіти. Співробітництво – основа роботи з батьками дітей з особливими освітніми потребами . Інтеграція та інклюзія. Складові інклюзії. Чому впровадження інклюзії у школі може бути неефективним? Передумови успішної розбудови інклюзивного середовища. Інклюзивні школи – ефективні школи. Роль педагога у впровадженні інклюзивної освіти.

Тема 4. Роль батьків у впровадженні інклюзивної освіти.

Співробітництво – основа роботи з батьками дітей з особливими освітніми потребами. Роль сім'ї в процесі інтегрування дитини з особливими освітніми потребами в соціокультурне середовище. Батьки як члени навчальних команд. Роль батьків в оцінюванні розвитку своєї дитини. Налагодження стосунків з педагогами та персоналом школи. Допомога громадських організацій та соціальних служб. Батьки активні учасники шкільної громади. Волонтерство та адвокатство батьків. Соціальні служби та групи.

Тема 5. Корекційно-розвивальна робота.

Корекційно-розвивальна робота як складова інклюзивного навчання. Курикулум навчального та корекційно-розвивального процесів. Модифікація й адаптація курикулуму. Корекційно-розвивальна робота та її значення у процесі навчання дітей із порушеннями психофізичного розвитку. Визначення й обґрунтування курикулуму в інклюзії на підставі існуючих Державних стандартів та нормативно-правових документів, які забезпечують навчальний процес в освітньому закладі. Діяльність навчальної команди у роботі фахівців для розробки та реалізації курикулуму.

Тема 6. Індивідуальний навчальний план.

Індивідуальний навчальний план та його складові. Індивідуальний навчальний план (ІНП) – найбільш важливий документ для дітей з особливими освітніми потребами. Розробка індивідуального навчального плану. Підготовка та вимоги до підписання ІНП. Співпраця з батьками як з рівноправними членами команди. Аналіз основних компонентів індивідуального навчального плану. Встановлення рівнів і термінів виконання об'єктів.

Тема 7. Сутність і завдання оцінювання учнів з особливими потребами.

Об'єкти, види, методи контролю. Оцінювання – процес встановлення рівня навчальних досягнень учня в оволодінні змістом предмета порівняно з вимогами чинних програм. Оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами. Оцінювання навчальної діяльності без балів. Формування контрольно-оціночної діяльності молодшого школяра з особливими освітніми потребами. Критерії оцінювання навчальних досягнень. Особливості безбального оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими потребами. Оцінювання за допомогою порт фоліо.

Інструментарій оцінювання. Оцінювання на основі кінцевих результатів. Тестування в умовах інклюзії.

Аналіз зразків роботи. Спостереження й інтерв'ю. Тестування. Диференційоване викладання як засіб задоволення навчальних потреб усіх учнів. Диференціація змісту, процесу, продукту (кінцевих результатів). Взаємозв'язок диференційованого викладання та оцінювання.

5. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	денна форма					
	усього	у тому числі				
лекц.		сем.	практ.	лаб.	с. р.	
Змістовий модуль 1. Інклюзивна освіта як модель соціального устрою						
Тема1. Інклюзія – стратегія міжнародного законодавства.	8	2	2			4
Тема 2. Спеціальна освіта в Україні та модернізація освітньої галузі.	10	4	2			4
Разом за змістовим модулем 1.	18	6	4			8
Змістовий модуль 2. Передумови для забезпечення успішної інклюзії						
Тема 3. Педагоги як провідники змін.	6	2	2			2
Тема 4. Роль батьків у	8	2	2			4

впровадженні інклюзивної освіти.						
Тема 5. Корекційно-розвивальна робота.	10	4	2			4
Тема 6. Індивідуальний навчальний план.	12	4	2			4
Тема 7. Сутність і завдання оцінювання учнів з особливими потребами.	8	4	-			4
Разом за змістовим модулем 2.	42	16	8			18
Разом за 6-й семестр	60	22	12			26

6. Теми семінарських (практичних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин
1.	Інклюзія – стратегія міжнародного законодавства.	2
2.	Спеціальна освіта в Україні та модернізація освітньої галузі.	2
3.	Педагоги як провідники змін.	2
4.	Роль батьків у впровадженні інклюзивної освіти.	2
5.	Корекційно- розвивальна робота.	4
6.	Індивідуальний навчальний план.	2
	Разом	14

7. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Зміст завдання	Кількість Годин
1.	Створити презентацію «Інклюзивна освіта як модель соціального устрою: генезис, понятійно-термінологічні визначення та основні принципи»	4
2.	Реферат на тему «Особливості впровадження інклюзивного навчання в Україні, ресурсні можливості спеціальної освіти».	2
3.	Ментальна карта «Роль педагога у впровадженні інклюзивної освіти.»	2
4.	Інтерв'ю з батьками дітей з ООП	4
5.	Створити таблицю «Діяльність навчальної команди у роботі фахівців для розробки та реалізації курикулуму».	4
6.	Розробка індивідуального навчального плану дитини з ООП	4
7.	Портфоліо - як основний інструмент оцінювання.	4
	Разом	24

Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів фахової передвищої освіти під час самостійної роботи на семінарських заняттях

1-2 бали – здобувач фахової передвищої освіти не здатен чітко окреслити мету та завдання, що стоять перед ним; відсутнє розуміння ключових термінів та понять, що використовуються у рамках даної дисципліни; спостерігається низька мотивація до самостійної роботи та практичного застосування знань.

3 бали – здобувач фахової передвищої освіти не достатньо володіє матеріалом, у відповідях допускає помилки та неточності, посередньо володіє термінологією.

4 бали – здобувач фахової передвищої освіти володіє матеріалом, дає чітку, але не вичерпну відповідь; формулює власну думку без чіткої аргументації; правильно виконує самостійні завдання, допускає незначні помилки.

5 балів – здобувач фахової передвищої освіти дає аргументовану та вичерпну відповідь; володіє теоретичними знаннями та здатний до їх практичного використання; правильно виконує самостійні завдання; активно працює над підвищенням рівня своєї професійної компетентності.

8. Методи навчання

1. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності: лекція (лекція-інформація, проблемна лекція, лекція-дискусія, лекція-демонстрація, лекція-візуалізація), практичні заняття, бесіда, розповідь, практичні та дослідні роботи, самостійна робота, спостереження, аналіз, синтез, індукція, дедукція, узагальнення, метод проєктів тощо.

2. Методи стимулювання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності: стимулювання обов'язку і відповідальності у навчанні, опора на життєвий і професійний досвід здобувачів, створення відчуття успіху у навчанні.

9. Методи контролю

Поточний контроль: усне опитування (індивідуальне, фронтальне, групове), перевірка виконання здобувачами завдань самостійної роботи.

Як результати навчання за освітнім компонентом бути визнана у здобувачів фахової передвищої освіти у програмах формальної та неформальної освіти (курси підвищення кваліфікації, тренінги, вебінари, майстер-класи тощо) за умови документального підтвердження (сертифікати, свідоцтва програми курсів), встановлення відповідності набутих компонентностей програмним результатам навчання за освітнім компонентом та згідно Положенням про організацію про освітнього процесу в Фаховому коледжі.

10 . Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів фахової передвищої освіти з навчальної дисципліни «Основи інклюзивної освіти»

Оцінку «5», «відмінно» – заслуговує здобувач фахової передвищої освіти, який має ґрунтовні знання з предмету; володіє термінологією і здатний їх правильно застосовувати; дає розгорнуту, логічно побудовану відповідь, яка демонструє глибокі знання, відповідає вимогам культури мови; демонструє готовність до ефективного здійснення педагогічної діяльності в закладах загальної середньої освіти, де навчаються учні з ООП.

Оцінку «4», «добре» – заслуговує здобувач фахової передвищої освіти, який володіє знаннями основних понять з курсу, однак допускає термінологічні помилки, формулює власну думку без чіткої аргументації; правильно виконує самостійні завдання, допускає незначні помилки у практичному матеріалі, демонструє готовність до ефективного здійснення педагогічної діяльності в закладах загальної середньої освіти, де навчаються учні з ООП.

Оцінку «3», «задовільно» – здобувач фахової передвищої освіти, який виявляє знання і розуміння основних понять курсу, проте недостатньо глибокі, у відповідях домінує репродуктивний тип; слабкі навички самостійного аналізу теоретичних та практичних проблем, допускає грубі помилки у фактичному матеріалі.

Оцінку «2», «незадовільно» – заслуговує здобувач фахової передвищої освіти, який фрагментарно відтворює незначну частину навчального матеріалу, демонструє елементарні знання теоретичного матеріалу; не здобув практичних умінь і навичок, необхідних для музично-освітньої діяльності в закладах загальної середньої освіти, не вміє висловлювати свою думку.

11 . Методичне забезпечення

Навчально-методичне забезпечення, періодичні видання, методичні посібники, мультимедійні презентації за змістом тем.

12. Рекомендована література

Базова

1. Інклюзивна освіта в ЗПО. Організація навчання. Боровська О. Київ: Шкільний світ, 2018. 120 с.

2. Інклюзивне навчання в закладі дошкільної освіти: навчально-методичний посібник / Т. В. Наумчук та ін. Київ : Літера ЛТД, 2024. 160 с.

3. Колупаєва А., Таранченко О. Інклюзивна освіта. Путівник для педагогів та батьків дітей з особливими потребами. Харків: Кенгуру. 2018

4. Мартинчук О.В. Підготовка фахівця зі спеціальної освіти до професійної діяльності в інклюзивному освітньому середовищі. Київ: Центр учбої літератури, 2019. 430 с.

5. Основи інклюзивної освіти. Навчально-методичний посібник / за заг. ред.. Колупаєвої А.А. Київ: «А. С. К.», 2012. 308 с.

Додаткова

1. Городецька Г. Інклюзія. Київ : Темпора, 2022. 144 с.
2. Старагіна І., Волошенюк О., Мокрогуз О., Ганик О. Навчально-методичний посібник. Дидактичні основи формування медіаграмотності в школі початкової школи НУШ. Полтава: Соняшник, 2021. 160 с.
3. Формування інклюзивної компетентності майбутніх педагогів професійного навчання / І. О. Сасіна, Т. М. Гребенюк, Т. О. Купріянова, Л. Г. Медведок. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5 : Педагогічні науки : реалії та перспективи : зб. Наук. Праць. Міністерство освіти і науки України, Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. Київ: Видавничий дім «Гельветика», 2021. Вип. 84. (т. 2). С.64-69. <https://doi.org/10.31392/NPUnc.series5.2021.84.2.13>

Інформаційні ресурси

1. Посібник для адміністратора з дошкільної інклюзії. URL : www.includingsamuel.com
2. Конвенція про права осіб з інвалідністю URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71#Text
3. Про затвердження Примірного положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0609729-18#Text>
4. Про затвердження Концепції розвитку інклюзивної освіти URL : <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-kontseptsii-rozvitku-inklyuzivnogo-navchannya>
5. Впроваджуємо інклюзію в закладі освіти URL : https://sqe.gov.ua/wp-content/uploads/2023/09/Inclusion_zaklad_osvity_SQE-SURGe_2023.pdf